

Problematika informovaného súhlasu pri pôrodnej epidurálnej analgézii pri spontánnom pôrode na žiadosť rodičky

Abstrakt

Autor sa zaoberá poučením a informovaným súhlasom pri pôrodnej epidurálnej analgézii (PEDA) pri spontánnom pôrode na žiadosť rodičky. V tejto problematike zdôrazňuje tri najpodstatnejšie momenty. Po prvé, tehotnosť nie je choroba a spontánny pôrod nie je patologický proces, takže PEDA na žiadosť rodičky nie je liečebný, ale symptomatický výkon; preto aj hodnotenie prípadných komplikácií bude pravdepodobne prísnejšie. Po druhé, informovaný súhlas je právny úkon v zmysle Občianskeho zákonníka, takže pre jeho platnosť musia byť u rodičky splnené náležitosti vôle; musí byť daná, slobodná, vážna a bez omylu. A s tým súvisí tretí moment, kde upozorňuje na pôrodnú bolesť a zmeny emocionálneho stavu súvisiace s tehotnosťou a pôrodom, čo môže ovplyvňovať rozpoznávaciu aj ovládaciu schopnosť rodičky; a to môže ovplyvniť jej rozhodovanie ohľadom žiadosti o PEDA a informovaného súhlasu s ňou. V tejto súvislosti autor spomína, že aj Trestný zákon pozná pojem „rozrušenie matky spôsobené pôrodom“ v prípade skutkovej podstaty trestného činu – vražda novonarodeného dieťaťa matkou, kde je výrazne nižšia trestná sadzba ako pri vražde, pričom sa nejedná o typicky zníženú príčetnosť v právnom slova zmysle. Autor prichádza k záveru, že už v I. dobe pôrodnej môžu byť znížené ovládacie a rozpoznávacie schopnosti rodičky, čím by táto rodička mohla argumentovať v prípade občianskoprávneho sporu na ochranu osobnosti, prípadne aj s náhradou škody, ak by napríklad došlo ku komplikáciám v súvislosti s PEDA, s ktorou pôvodne súhlasila a o komplikáciách bola upovedomená. A preto odporúča, že tehotná žena by sa mala rozhodnúť a požiadať o PEDA pri spontánnom pôrode najlepšie ešte pred začatím pôrodnej činnosti.

The problems of informed consent to parturient epidural analgesia through spontaneous delivery upon the request of woman in travail

Abstract

The author deals with the instructions and informed consent to parturient epidural analgesia (PEDA) through spontaneous delivery upon the request of a woman in travail. He emphasises three key moments in this connection. First, pregnancy is not an illness and spontaneous delivery is not a pathological process so that PEDA upon the request on a woman in travail is not a therapy but a symptomatic performance. Eventual complications should be therefore probably valued more strictly. Secondly, an informed consent is a legal act pursuant to the Civil Code so that its validity is conditioned by the presence of will on behalf of the woman in travail. The will must be given, free, serious and void of any error. This is connected with the third moment where the woman in travail points out to labour pains and changes in emotional condition connected with pregnancy and birth which can affect her distinction and self-control capability. This can also affect her decision-making with respect to her request for PEDA and informed consent to it. In this connection the author mentions the Criminal Code which knows the term „mother's agitation caused by birth“ for the crime of murder of a newly born child committed by the mother where the penalty is much lower than in case of a murder although it is not qualified as a typically reduced sound state of mind. The author concludes that the woman in travail can have reduced distinction and self-control capabilities already in the 1st stage of birth-giving. The woman in travail could use it as an argument in a civil dispute to protect her person resp. to demand damages if there are any complications in connection with PEDA to which she originally consented and whose complications she was informed of. The author recommends therefore that a pregnant woman should make up her mind and ask for PEDA through spontaneous birth before the start of birth-giving activities.

Problematika informovaného súhlasu pri pôrodnej epidurálnej analgézii pri spontánnom pôrode na žiadosť rodičky

Miroslav PAVLÁK

Púchov

1. Vážené kolegyně a kolegovia, dovoľte mi predniesť môj príspevok s názvom „Problematika informovaného súhlasu pri pôrodnej epidurálnej analgézii pri spontánnom pôrode na žiadosť rodičky“. Aby sme mohli riešiť problematiku informovaného súhlasu pri pôrodnej epidurálnej anestézii, musíme sa aspoň stručne zaoberať inštitútom **informovaného súhlasu**, ako ho pozná naša právna úprava; o tom bude prvá časť. Ďalej sa musíme zamerať na problematiku **právnych úkonov**, pretože informovaný súhlas jednoznačne je právnym úkonom; o tom bude pojednávať druhá časť. A v tretej časti sa budeme priamo venovať **nástrahám** informovaného súhlasu v pôrodnej epidurálnej analgézii (PEDA) na žiadosť rodičky pri spontánnom pôrode.
-

Pôrodná ev. pôrodnická anestézia

Špecifiká:

- patofyziologické a hormonálne zmeny u matky
- ovplyvnenie organizmu nielen matky, ale aj plodu
- možné poškodenie (aj dlhodobé, prípadne smrteľné) matky a/alebo dieťaťa
- častokrát ako akútny alebo urgentný výkon
- prítomná akútna bolesť a zmenený emocionálny stav
- nezanedbateľné forénzne a finančné dôsledky v prípade komplikácií s ťažkými následkami

2. V prípade pôrodnej ev. pôrodnickej anestézie musíme brať do úvahy viaceré súvislosti: anatomické, patofyziologické a hormonálne zmeny u ženy v gravidite a na konci tehotnosti; ovplyvnenie organizmu nielen rodičky, ale aj plodu anestéziologickými postupmi a farmakami; a teda aj určité riziko poškodenia nielen matky, ale i dieťaťa, prípadne oboch; pôrodná anestézia sa často vykonáva ako akútne alebo urgentné vykonanie; môže byť zhoršená spolupráca s

rodičkou pre jej akútnu pôrodnú bolesť a zmenený emocionálny stav; a nemôžeme opomenúť nezanedbateľné forénzne a finančné dôsledky v prípade komplikácií s ťažkými zdravotnými prípadne až smrteľnými následkami.

Pôrodná epidurálna analgézia

PEDA je anestéziologický výkon sui generis:

- gravidita nie je choroba a pôrod nie je patologický proces
  - ide zvyčajne o symptomatický, nie kuratívny výkon, hodnotenie komplikácií je teda prísnejšie
  - ide o výkon najčastejšie na žiadosť rodičky (indikácia rodičky)

3. Pôrodná epidurálna analgézia pri spontánnom pôrode per vias naturales je anestéziologický výkon sui generis: gravidita totiž nie je choroba a pôrod zvyčajne nie je patologický, ale fyziologický proces; ide zvyčajne o symptomatický, nie kuratívny výkon; a teda aj hodnotenie komplikácií môže byť posudzované prísnejšie; a najčastejšie sa jedná o **výkon na žiadosť rodičky**.
-

I. časť

Súhlas pacienta s poskytnutím zdravotnej starostlivosti

Fázy (§6 zák. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti):

- 1) **poskytnutie poučenia** pacientovi zdravotníkom
- 2) **slobodné rozhodnutie** pacienta
- 3) **informovaný súhlas** pacienta s poskytnutím zdravotnej starostlivosti

4. Súhlas pacienta s poskytnutím zdravotnej starostlivosti má 3 základné etapy: poskytnutie poučenia pacientovi zdravotníckym pracovníkom, slobodné rozhodnutie pacienta ohľadom zdravotnej starostlivosti a nakoniec informovaný súhlas pacienta s poskytnutím zdravotnej starostlivosti.
-

POSKYTNUTIE POUČENIA

Vykonáva ošetrojúci zdravotnícky pracovník, informuje:

- o účele, povahe, následkoch a rizikách poskytnutia zdravotnej starostlivosti
- o možnostiach voľby navrhovaných postupov
- o rizikách odmietnutia poskytnutia zdravotnej starostlivosti

5. Poskytnutie poučenia vykonáva zdravotnícky pracovník, zvyčajne lekár, ktorý informuje pacienta o predmetnej zdravotnej starostlivosti, o jej účele, dôvodoch, rizikách a možnostiach.

POUČENIE A ROZHODNUTIE

Poskytnutie poučenia musí byť:

- *zrozumiteľné, ohľaduplné a bez nátlaku*
- *s reálnou možnosťou a dostatočným časom slobodne sa rozhodnúť pre informovaný súhlas*
- *primerané rozumovej a vôľovej vyspelosti a zdravotnému stavu pacienta*

Rozhodnutie o informovanom súhlase teda musí byť:

- *slobodné a*
- *na základe primeraných informácií*

6. Poučenie pacienta musí zodpovedať osobnosti pacienta, jeho rozumovým schopnostiam, zdravotnému stavu a má umožniť dostatočný čas pre vyjadrenie informovaného súhlasu. To, prirodzene, neplatí v prípade neodkladnej zdravotnej starostlivosti, keď nie je dostatočný čas na poučenie, prípadne pacient ani nie je schopný prijať poučenie (lebo je napr. v bezvedomí).

INFORMOVANÝ SÚHLAS

je to **preukázateľný súhlas** s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktorému **predchádzalo poučenie**

Podľa §6 ods.9 písm.a) zák. 576/2004 Z.z. sa informovaný súhlas nevyžaduje v prípade neodkladnej starostlivosti, ak nemožno včas získať informovaný súhlas, ale ho možno predpokladať.

Písomná forma informovaného súhlasu

sa vyžaduje pred vykonaním **invazívnych zákrokov** v celkovej alebo lokálnej anestézii, t.j. aj v prípade PEDA

7. Informovaný súhlas je preukázateľný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktorému predchádzalo poučenie. Ako už bolo spomínané, informovaný súhlas sa nevyžaduje, podobne ako poučenie, v prípade neodkladnej starostlivosti, **no len ak ho nemožno včas získať**, ale možno ho predpokladať. Písomná forma informovaného súhlasu sa vyžaduje pred vykonaním invazívnych zákrokov v celkovej, regionálnej, ale aj lokálnej anestézii. Z tohto pohľadu PEDA jednoznačne vyžaduje písomný informovaný súhlas. Nielen preto, že je to anestéziologický výkon, keďže fyziologický pôrod nemusí byť zrovna hodnotený ako invazívny výkon. Aj pri samotnej epidurálnej katetrizácii s následnou epidurálnou analgéziou, či anestéziou sa využíva lokálna anestézia miesta vpichu a invazívne sa zavádza katéter do epidurálneho priestoru prostredníctvom epidurálnej ihly.

II. časť

PRÁVNÝ ÚKON

Informovaný súhlas je právny úkon.

Úkon = prejav vôle v objektívnom svete (navonok)

- konanie (no aj zdržanie sa konania, opomenutie)

(zvyčajne) vyvolá nejaký následok

Právny úkon = prejav vôle v objektívnom svete

smerujúci ev. **vyvolávajúci právny následok**

(vznik, zmena alebo zánik právnych vzťahov)

a takýto úkon a jeho následok (akceptujú)

popisujú právne predpisy

8. Teraz sa trochu povenujeme problematike právnych úkonov, pretože informovaný súhlas zjavne je právny úkon. Najprv budeme charakterizovať, čo je to **úkon**. Pod úkonom rozumieme prejav vôle v objektívnom svete, takže ho môžu reflektovať aj ostatné osoby. Úkon sa môže prejaviť nielen ako konanie, ale aj ako zdržanie sa konania, či opomenutie. A **právny úkon**, trochu zjednodušene, je taký úkon, ktorý popisujú právne predpisy a ktorý vyvoláva vznik, zmenu alebo zánik práv alebo povinností.

Zložky konania a platnosť právneho úkonu

KONANIE (NEKONANIE, OPOMENUTIE):

1. zložka **rozpoznávacía** (rozumová) - AFERENTNÁ
2. zložka **ovládacia** (vôľová) – EFERENTNÁ

Náležitosti vôle - pre platnosť právneho úkonu musí byť

- daná
- vážna
- **slobodná**
- **bez omylu**

9. Pre zjednodušenie sa budeme pozerat' na právny úkon z pohľadu aktívneho konania. Na vôľové konanie musí byť prítomná zložka rozumová, rozpoznávacía, ktorá má v zmysle neurofyziológie aferentný charakter, podnety idú z objektívneho sveta do centra, kde sa informácie spracujú. No a musí byť prítomná vôľová, ovládacia zložka, ktorá má v zmysle neurofyziológie eferentný charakter smerom od centra, kde vznikne impulz na úkon, pohyb, konanie, ktoré sa prejaví v objektívnom svete. Na **platnosť úkonu ako právneho úkonu** musia byť splnené tzv. **náležitosti vôle**, t.j. vôľa musí byť daná, vážna, slobodná a bez omylu. Vôľa napr. nie je daná apalíkovi, vôľa nie je vážna, keď pristúpíte na nejaký záväzok zo žartu a obe strany to vedia. V týchto prípadoch právny úkon ani nemohol vzniknúť.

Vady vôle a vplyv na platnosť právneho úkonu

NEDOSTATOK (slobodnej) vôle - na osobu je
vyvíjaný – 1) **nátlak** (inou osobou)
alebo je – 2) v **tiesni** (objektívny stav)

Neslobodná vôľa má za následok (za istých okolností)
neplatnosť právneho úkonu
možnosť odstúpenia (od zmluvy)

OMYL vo vôli - osoba 1) nemá **správne informácie**
alebo 2) nemá **správnu predstavu**
o určitej skutočnosti (nerozumie)

Podstatný omyl môže mať za následok
neplatnosť právneho úkonu

10. Vady vôle v náležitostiach jej slobody a bezomylnosti môžu, no nemusia mať dôsledky na platnosť právneho úkonu. Nedostatok slobodnej vôle vzniká v prípade, ak je na osobu niekým vyvíjaný nátlak, alebo je v tiesni. Nedostatok slobody vôle zvyčajne vedie až k neplatnosti právneho úkonu, alebo existuje možnosť od neho odstúpiť (napr. odstúpenie od zmluvy uzavretej v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok). Omyl vo vôli vzniká, ak osoba nemá

správne informácie, alebo tieto informácie zle pochopila, nerozumie im, takže vada vzniká už v aferentácii a spracovaní informácie. Pre neplatnosť právneho úkonu treba zdôrazniť, že omyl vo vôli musí byť podstatný (osoba nemá správnu predstavu o následkoch právneho úkonu) a ten, komu bol právny úkon určený tento omyl vyvolal, alebo o ňom aspoň vedel. A osoba dotknutá právnym úkonom sa jeho neplatnosti dovoľáva.

III. časť

Zmeny psychického stavu ženy počas pôrodu

I. doba pôrodná:

- a) zmeny emocionálneho stavu - očakávania
- strach z pôrodu

možné zmeny racionálneho hodnotenia

- b) pôrodná bolesť - stav možno charakterizovať ako tieseň (t.j. objektívny stav, ktorý dolieha na ženu takou intenzitou, že koná tak, ako by za iných okolností nekonala)

možné zmeny rozhodovania a vôľového konania

11. Teraz sa dostávame k podstate veci. Je isté, že u rodičky dochádza počas pôrodu nielen k somatickým zmenám, ale aj psychickým. Už počas I. doby pôrodnej dochádza k zmenám emocionálneho stavu rodičky, či už v pozitívnom alebo negatívnom slova zmysle. To môže mať vplyv na racionálne hodnotenie skutočností rodičkou. Súčasne silné pôrodné bolesti môžeme hodnotiť ako stav tiesne, t.j. objektívny stav, ktorý dolieha na ženu takou intenzitou, že koná tak, ako by za iných okolností nekonala. Takže môžu byť zmeny nielen v ráciu, ale aj vo vôli.
-

Zmeny psychického stavu ženy počas pôrodu

- c) možný vplyv medikácie - opioidné analgetiká
- neuroleptiká

Aj právny poriadok pozná

„rozrušenie matky spôsobené pôrodom“

(§ 146 Trestného zákona:

Vražda novonarodeného dieťaťa matkou,
trestná sadzba 4-8 rokov odňatia slobody
verzus 15-20 rokov pri vražde)

12. Taktiež nemôžeme ignorovať pôsobenie rôznych dolzínov, plegomazínov a pod. aplikovaných počas I. doby pôrodnej. Čo je dôležité, aj náš právny poriadok pozná **stav rozrušenia matky spôsobeného pôrodom**. Ide o trestný

čin vraždy novonarodeného dieťaťa matkou. Ak si porovnáme sadzbu trestu odňatia slobody za tento trestný čin s „klasickou“ vraždou, vidíme, že zákonodarca dáva tomuto stavu rozrušenia dost' veľký význam.

Zmeny psychického stavu ženy počas pôrodu

Rozrušenie spôsobené pôrodom:

- neznamená stratu spôsobilosti na právne úkony, akútnu nepríčetnosť
- avšak môže byť prítomná zmenšená príčetnosť, t.j. aktuálne obmedzená spôsobilosť na právne úkony

Cave! Akútny psychotický stav (gestačná psychóza):

- stav vylučujúci spôsobilosť na právne úkony, ako aj trestnú zodpovednosť

13. Je potrebné zdôrazniť, že rozrušenie spôsobené pôrodom neznamená stratu spôsobilosti na právne úkony, t.j. akútnu nepríčetnosť. A nemusí byť prítomné vždy. Avšak môže znamenať zníženú príčetnosť, t.j. aktuálne čiastočne obmedzenú spôsobilosť na právne úkony. Len na margo, to musíme odlišovať od pôrodom akútne dekompenzovanej chronickej duševnej choroby, či akútneho psychotického stavu, kedy by rodička nebola trestne zodpovedná. Či by sa v takýchto prípadoch jednalo o rozrušenie matky spôsobené pôrodom, prípadne až psychotický stav, alebo nie, by sa posudzovalo v znaleckom dokazovaní súdnym znalcom v odbore gynekológia a pôrodnictvo a dvoma súdnymi znalcami v odbore psychiatria.

Dôsledky na informovaný súhlas

- 1) Ak pôrod a PEDA prebehnú OK, tak sa nič nedeje (ani ÚDZS nemá dať za čo sankciu)
- 2) Ak dôjde ku komplikácii, na ktorej mohla participovať PEDA, táto môže byť:
  - a) plne reverzibilná a dočasná – **rodičke vznikne istá ujma, no nevznikne jej škoda**
  - b) je len čiastočne reverzibilná alebo je irreverzibilná, a je dlhotrvajúca prípadne trvalá – **rodičke vznikne aj určitá škoda**

14. Tieto zmeny psychického stavu môžu mať určité dôsledky na platnosť informovaného súhlasu. Prirodzene, ak všetko prebehne „OK“, tak sa nič nedeje. Ak by však v súvislosti s epidurálnou analgéziou došlo ku komplikáciám, môže

rodičke vzniknúť určitá ujma. A v prípade ťažších následkov vznikne rodičke (prípadne dieťaťu) ťažšia ujma, vrátane škody konkrétne vyčíslenej v peniazoch.

Dôsledky na informovaný súhlas

Pacientka môže podať žalobu na súd, kde bude žalovať

A) neoprávnený zásah do práv na ochranu osobnosti

a bude namietat' platnosť informovaného súhlasu, keďže v danom čase nebola schopná do detailov pochopiť všetky riziká a silné pôrodné bolesti ju nútili prijať ponúkanú možnosť epidurálnej analgézie, ktorú by za iných okolností určite odmietla

15. V prípade, že *by došlo k určitej relevantnej ujme u rodičky* spôsobenej PEDA pri spontánnom pôrode na jej vlastnú žiadosť, hoci vyčíslenie konkrétnej škody (ušlý zárobok, ušlý zisk, bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia, výdavky na dodatočné liečebné náklady a pod.) by bolo problematickým, táto môže podať žalobu na súd, kde bude žalovať neoprávnený zásah do práv na ochranu osobnosti a bude namietat' platnosť informovaného súhlasu, keďže v danom čase nebola schopná do detailov pochopiť všetky riziká a silné pôrodné bolesti ju nútili prijať ponúkanú možnosť epidurálnej analgézie, ktorú by za iných okolností určite odmietla.
-

Dôsledky na informovaný súhlas

Na základe toho môže požadovať v prípade komplikácie

B) primerané zadostúčenie prípadne náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch

V prípade, že by došlo aj k vzniku reálnej škody, môže požadovať

C) náhradu škody

ktorá by bola pravdepodobne vyššia, ak by súd hodnotil informovaný súhlas ako neplatný z dôvodu zníženej spôsobilosti na právne úkony počas pôrodu

16. Na základe toho môže požadovať v prípade relevantnej komplikácie primerané zadostúčenie, prípadne náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. V prípade, že by došlo aj k vzniku reálnej škody, mohla by rodička požadovať aj

náhradu škody. Takže výsledná čiastka by bola pravdepodobne vyššia, ak by súd hodnotil informovaný súhlas ako neplatný z dôvodu rozrušenia matky spôsobeného pôrodom, t.j. zníženej spôsobilosti na právne úkony počas pôrodu.

Záver

ZÁVERY A DOPORUČENIA

- žena by sa mala rozhodnúť pre PEDÁ pri spontánnom pôrode (požiadať) ešte **v čase pred pôrodom a najneskôr na začiatku I. doby pôrodnej**
  - v prípade komplikácie je **právna pozícia anesteziológa dosť neistá**, ak dáva poučenie a podpísať informovaný súhlas až v čase bežiacей I. doby pôrodnej
  - informovaný súhlas pri PEDÁ je **neprenesiteľnou kompetenciou anesteziológa**

17. Z uvedeného vyplývajú nasledujúce doporučenia. Žena by sa mala rozhodnúť pre PEDÁ, teda požiadať o ňu pre prípad spontánneho pôrodu, ešte v čase pred pôrodom, najneskôr na začiatku I. doby pôrodnej (problémom však je, kedy presne začína). V prípade komplikácií je právna pozícia anesteziológa dosť neistá, ak dával poučenie a podpísať informovaný súhlas až v čase bežiacей I. doby pôrodnej. Treba zdôrazniť, že informovaný súhlas pri PEDÁ je neprenesiteľnou kompetenciou anesteziológa, nemalo by sa stať, že rodičku uvidí len od chrbta a ona jeho vôbec!

ZÁVERY A DOPORUČENIA

- asi najvhodnejšia je realizácia **prostredníctvom anesteziologickej ambulancie**
  - 1) **pisomné poučenie vydá gynekologická ambulancia** (vypracované príslušným OAIM) a následne žena navštívi anesteziologickú ambulanciu, kde sa zrealizuje informovaný súhlas, jeden rovnopis ostane zdravotníckemu zariadeniu, druhý sa vydá žene, alebo
  - 2) **pisomné poučenie obdrží žena na anesteziologickej ambulancii**, tam vykoná anesteziológ aj ústne poučenie a žena príde k pôrodu s už podpísaným informovaným súhlasom (vrátane dátumu ev. hodiny podpisu, tiež 2x).

18. Asi najvhodnejšia je, dnes už štandardná, realizácia prostredníctvom anesteziologickej ambulancie. Buď písomné poučenie vydá gynekologická ambulancia (vypracované príslušným OAIM) a následne žena navštívi anesteziologickú ambulanciu, kde sa zrealizuje informovaný súhlas, jeden rovnopis ostane zdravotníckemu zariadeniu a druhý sa vydá žene do jej zdravotnej dokumentácie, ním sa môže preukázať pri príchode do nemocnice. Alebo

písomné poučenie obdrží žena priamo na anestéziologickej ambulancii, tam vykoná anestéziológ aj ústne poučenie a žena príde k pôrodu s už podpísaným informovaným súhlasom vrátane dátumu ev. hodiny podpisu, a tiež dvojmo (jeden rovnopis do zdravotnej dokumentácie zdravotníckeho zariadenia a jeden rodičke).

ZÁVER

Len na margo: ***Dodržiavať časové doporučenia pri aplikácii PEDÁ*** (aj napriek informovanému súhlasu neaplikovať príliš neskoro, keď už prichádza II. doba pôrodná)!

A možno časom dospejeme k tomu, že rodička si bude zabezpečovať k pôrodu nielen pôrodníka, ale aj anestéziológa!
(Prirodzene aj s príslušnými benefitmi.)

19. Len na margo: informovaný súhlas neexkulpuje, takže je potrebné dodržiavať postup lege artis. V prípade pôrodnej epidurálnej analgézie hlavne dodržiavať časové doporučenia pri jej aplikácii, aj napriek informovanému súhlasu a dožadovania sa jej podania, neaplikovať príliš neskoro! A možno časom dospejeme k tomu, že rodička si bude zabezpečovať k pôrodu nielen pôrodníka, ale aj anestéziológa! Prirodzene aj s príslušnými benefitmi.
-

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

XII. WINTERFÓRUM
24.-26. február 2010
Štrbské Pleso

Kongres Slovenskej spoločnosti
anestéziológie a intenzívnej medicíny
s medzinárodnou účasťou

20. Ďakujem za pozornosť.